

РЕЦИДИВИ МІМКРІЙНО-ІМІТАЦІЙНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ПЕРЕШКОДА НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

В. В. Гулай

*Національний університет «Львівська політехніка»;
79013, м. Львів, вул. Ст. Бандери, 12;
тел. (0322) 58-24-76; e-mail: gulayvasyl@gmail.com*

У статті на оновленій теоретико-методологічній базі проаналізовано сутність, причини актуалізації та наслідки домінування мімікрійно-імітаційної моделі політичної поведінки у середовищі політичної еліти України після перемоги Революції Гідності. В роботі доведено, що найпотужнішим гальмом на шляху не тільки соціально-політичної модернізації як пріоритету розвитку, але й збереження стабільності політичної системи загалом, залишається політична корупція, що мімікрувала до нових інституційно-процедурних практик. На переконання автора, показові ПР-акції останнього часу щодо виявлення та покарання за ознаками корупційних правопорушень окремих високопосадовців не можуть підміняти собою невідкладних й ефективних заходів із докорінного оновлення ціннісно-орієнтаційних та інституційно-процедурних засад функціонування політичної системи України для забезпечення реалізації європейського цивілізаційного вибору.

Ключові слова: *мімікрійно-імітаційної моделі політичної поведінки, політична еліта України, політична корупція, 2014-2016.*

Обрана тема видається актуальною в науково-теоретичному аспекті, дозволяючи розкрити нові концептуальні підходи до ціннісно-орієнтаційної сутності феноменів латентних політичних практик та в політико-прикладному, через пропозицію на основі методології інформаційно-аналітичного дослідження розкрити специфіку інституційно-процедурних форм функціонування мімікрійно-імітаційної моделі поведінки політичної еліти України після перемоги Революції Гідності.

Метою даної роботи є спроба на засадах міждисциплінарного підходу охарактеризувати актуальних стан однієї із поширеніших форм поведінки правлячого політичного класу.

В найзагальнішому розумінні, аналітика – це цілісна сукупність принципів методологічного, організаційного і технологічного забезпечення індивідуальної і колективної мисленнєвої діяльності, що дозволяє ефективно відпрацьовувати інформацію з метою удосконалення якості

наявних й тих, що набуваються нових знань, а також підготовки інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Одним із видів аналітики, котрий особливо активно розвивається в останні десятиліття є інформаційна аналітика як складна комплексна діяльність, що ґрунтується як на природному інтелекті, так і на комп'ютерних технологіях оперування інформаційними масивами, методах математичного моделювання процесів [9, с. 14].

Інформаційно-аналітична діяльність, у свою чергу, постає як особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням і поширенням обробленої інформації переважно в управлінській, політичній, правовій чи економічній сфері.

Для початку пропонованого дослідження можна прийняти як вихідні наступні положення, висловлені Г. Куц, зокрема, що посткомуністична Україна постійно декларувала прагнення розбудови демократії. Втім, замість демократії в Україні сформувалася олігархічно-кланова модель політичного режиму. Невідповідність між фасадними (задекларованими) цілями української влади та реальним політичним процесом з часом стала набувати загрозливих розмірів, що й спричинило появу двох потужних Майданів – Помаранчева революція (2004 р.) та Євромайдан (осінь-зима 2013-2014 рр.). Приводом для першого Майдану – Помаранчевої революції 2004 р. – стала фальсифікація виборів президента України. Приводом для появи другого Майдану – Євромайдану (осінь-зима 2013-2014 рр.) – стала відмова діючого президента України від підписання «Угоди про асоціацію України з ЄС». У цілому, причина появи другого Майдану (Євромайдан) була аналогічною причині появи першого Майдану (Помаранчева революція) – категоричне неприйняття подвійних політичних стандартів [7].

За таких обставин перед політичною системою постає нагальна необхідність підвищення політичної культури громадян, акцентації на їх безпосередній відповідальності за свій політичний вибір. На підставі врахування вищевказаних компонентів політичної активності, на нашу думку, у її структурі поряд зі сферою знань, світоглядно-ціннісних орієнтацій, умінь, навичок, практичних настанов, емоцій основну роль відіграє вольова складова. Саме вона дозволяє реалізувати ініціативність, відповідальність, рівень самодіяльності суб'єкта політичної активності. Навіть за умови володіння широким спектром знань і навичок, людина позбавлена вольових якостей (рішучості, мужності, відваги, самовідданості, відчайдушності та ін.), приречена на невдачу у політичній діяльності [4].

Відсторонення Верховною Радою України В. Януковича від влади за участі депутатів, що залишили лави раніше провладної Партії регіонів та подальше формування органів влади та управління з числа представників «Батьківщини», «Удару» та «Свободи» за т.зв квотним принципом переконливо продемонстрували збереження в українському полі-

тикумі латентних політичних практик, проти яких, зокрема, вони самі виступали з парламентської трибуни в 2010-2014 рр. та які не сприймало українське громадянське суспільство як нова рушійна сила суспільного розвитку.

За В. Корнієнком, сутність політичної мімікрії – це стратегія маскування, що полягає в підміні образу, імітації політичної діяльності, яка не є адекватною справжнім ціннісним орієнтаціям особистості, а ґрунтується на псевдопатріотизмі, псевдогаслах, псевдообіцянках, орієнтованих на завоювання, використання й утримання владних повноважень [6, с. 173].

Реалізація такого сценарію стала можлива через активне оперування політичною мімікрією як стратегією маскування, що полягає в підміні образу, імітації політичної діяльності, яка не є адекватною справжнім ціннісним орієнтаціям її акторів, а є вміло вибудованою бутафорією, що ґрунтується на псевдопатріотизмі, псевдогаслах, псевдообіцянках, орієнтованих на завоювання владних повноважень [2, с. 558].

Політична мімікрійна поведінка породжується саме відповідною політичною системою та політичною культурою суспільства. Політична культура українських громадян – це та загальна основа, яка дозволяє аналізувати діяльність політичних лідерів і партій й одночасно оцінювати їх поведінку (в тому числі й мімікрійну). Отже, слід припустити, що прояви політичної мімікрії, до якої вдаються політичні діячі, знаходяться у безпосередній залежності від стану політичної культури громадян [1, с. 181].

Політична мімікрія, серед іншого, є наслідком домінування цінностей конформізму як відповідної реакція індивіда на інформаційний або нормативний соціальний вплив [3, с. 65-66].

Мімікрійно-імітаційна модель політичної культури правлячої політичної еліти отримує особливо поживний ґрунту в умовах домінування в політичній системі латентних політичних практик. Аналізуючи політичну ситуацію в Україні 2014-2016 рр. крізь призму функціонування інституційно-процедурних практик кланово-олігархічної політичної системи, варто вказати на актуальність раніше висловлених думками О. Щадріної, що чим ширше обсяги латентного сектора політики, тим очевидніше домінування принципу латентності в організації політичних відносин і тим вище ймовірність перетворення його в системотворчий чинник. За таких умов відбувається нівелювання цілей суспільства та переорієнтація політичної системи на забезпечення інтересів певних політичних груп [15].

Аморальність політичних лідерів, які демонструють прояви політичної мімікрії позиції полягає у зовнішній демонстрації догматичного стандарту думок і поведінки. На наше переконання результати голосування у Верховній Раді України 14 квітня 2016 р. за прем'єра Володимира Гройсмана («за» проголосувало 131 депутати фракції Блок Петра

Порошенка та 75 депутатів фракції «Народного фронту» (разом 206 депутатів) та 16 депутатів депутатської групи «Воля народу», 23 – «Відродження», 11 – позафракційних), показали, що коаліції у Раді немає, бо вона змогла подати за свого прем'єра тільки 206 депутатів при мінімальних 226, а решту було отримано завдяки голосам 40 колишніх членів Партії регіонів, а отже, твердження президента Петра Порошенка, що парламентсько-урядова криза в країні, а новий Кабінет Міністрів є одночасно професійним і політично відповідальним є передчасним.

Основними способами реалізації стратегії політичної мімікрії слід вважати імітацію (підробку), лицедійство, містифікацію та політичний конформізм. Симбіозом цих виявів, на нашу думку, може стати ситуація навколо конкурсу на посаду голови Миколаївської обласної держадміністрації в жовтні цього року. Переможець конкурсу на посаду голови Миколаївської обласної держадміністрації, народний депутат від «Блоку Петра Порошенка» Олексій Савченко у своїй письмовій презентації на конкурсі припустився численних помилок, при цьому склав тест із 40 запитань за дуже короткий час – всього шість хвилин, тобто щонайменше у 5 разів швидше за найближчого конкурента. Найвищі бали Олексій Савченко отримав від таких членів комісії: представниці президента Наталії Анненкової, очільника Національного агентства з питань державної служби Костянтина Ващенка, голови Національного агентства з питань запобігання корупції Наталії Корчак, голови Державної судової адміністрації Зеновія Холоднюка, заступника директора Інституту законодавства Верховної Ради України Артема Янчука, і від представниці Профспілки працівників державних установ України Тетяни Нікітіної. Після визначення переможця комісією 6 жовтня президент України Петро Порошенко призначив своїм указом Олексія Савченка головою Миколаївської облдержадміністрації з терміном випробування три місяці [11].

Використання інструментарію інформаційно-аналітичного дослідження дозволяє виявляти прояви мімікрійно-імітаційної поведінки тих представників правлячого класу України, які в певний період претендували на роль «моральних» авторитетів, з огляду на переслідування, яких зазнали в період президентства В. Януковича. Зокрема, автор публікації під назвою «Генеральний і його команда. Ким «оновлює» прокуратуру Луценко» в інтернет-видання «Главком» Ф. Орищук небезпідставно нагадує, що очоливши ГПУ, колишній лідер фракції «Блоку Петра Порошенка» (БПП) Юрій Луценко призначив депутата від «Народного фронту» (НФ) Дмитра Сторожука своїм першим заступником. Депутат-«фронтовик» Антон Геращенко в коментарі журналістам не приховував, що такий паритет – прояв коаліційних домовленостей. Друга посада в Генпрокуратурі для Сторожука була головною умовою підтримки «Народним фронтом» кандидатури Луценка під час голосування в парламенті. Як виявилось, Луценко дотримується такого балансу й під час реві-

зії кадрів на інших рівнях. Так, за даними джерел «Главкому», призначенням Романа Говди на посаду прокурора Києва начебто опікувалися «фронтвики» Сергій Пашинський та Андрій Іванчук. Водночас посада прокурора Київської області дісталася Дмитру Чибісову, якого пропонувало оточення самого Луценка. Серед нових кадрів варто згадати Олексія Нечипоренко – начальника першого слідчого відділу управління з розслідування злочинів, скоєних працівниками органів Генпрокуратури. О. Нечипоренко – син депутата від групи «Відродження» Валентина Нечипоренка (у минулому – «Партія регіонів»), яка контролюється Віталієм Хомутиником. На посаду Нечипоренка-молодшого було призначено невдовзі після успішного голосування парламенту за обрання генпрокурором Юрія Луценка [13].

Призначення Сергія Березенка заступником голови фракції «Блоку Петра Порошенка» у Верховній Раді України не лише формалізує його вплив, а й є передумовою для подальшого кар'єрного зростання, і в рамках не тільки фракції БПП, а й усієї владної вертикалі. Крім того, це призначення показує, що в БПП вирішили зміцнити неформальну коаліцію в парламенті за рахунок депутатів-мажоритарників з інших груп, для того щоб надалі в парламенті не виникало проблем з підтриманням необхідних законопроектів. Робота Березенка з мажоритарниками сьогодні вкрай важлива для БПП. Всі пам'ятають, з якими труднощами в березні-квітні цього року відбувалося переформатування коаліції – БПП тоді намагався заманити до себе якомога більшу кількість депутатів, щоб набрати мінімальну кількість у 226 голосів. Але і сьогодні коаліція, як і раніше, переживає не найкращі часи, адже для її ефективної роботи потрібні не формальні 226 нардепів, а хоча б 250, враховуючи, як дисципліновано народні обранці ходять на засідання парламенту. І не так важливо, чи будуть вони формально входити до коаліції, лише б голосували «правильно». Саме тому БПП проводить активну роботу щодо мажоритарників, у тому числі з депутатськими групами «Воля народу» і «Відродження», які вступити в коаліцію не можуть, хоча б тому, що частина з них голосувала за «диктаторські» закони 16 січня 2014 року [10].

А. Лобанова справедливо зауважує, що життєва позиція політика-мімікранта не вирізняється усталеністю, а має, так би мовити, флюктуаційний характер: вона може реалізуватися як шляхом послідовного та принципового дотримання ним своїх переконань у політичній діяльності (конструктивно-функціональна мімікрія), так і внаслідок хитромудрого пристосування з метою задоволення особистісного чи групового (кланового) егоїстичного інтересу або лицемірної комунікативної інтеракції (дисфункціональна, деструктивна мімікрія). Вибір мімікрантом змісту своєї життєвої позиції визначається панівними в соціумі ідеалами та цінностями, а також можливостями щодо реалізації своїх намірів.

Не загрозливими до соціально-політичної ситуації в Україні, на наше переконання, є діяльність членів Національної комісії регулюван-

ня енергетики та комунальних послуг, яка сформована на засадах латентних практик політичної корупції як прояву мімікрійно-імітаційної моделі поведінки. Так, голову та 6 членів Національної комісії регулювання енергетики та комунальних послуг (НКРЕ КП) призначає одноосібно Президент Петро Порошенко, хоча за Конституцією він не має права створювати органи виконавчої влади. З посилання на народного депутата України Юрія Дерев'янка [16] та інші джерела, серед іншого, можна стверджувати, що голова НКРЕ КП, Дмитро Вовк до цієї посади працював у корпорації «Рошен» Петра Порошенка, де відповідав за збільшення продажів продукції у Росії; Борис Циганенко – був посадовою особою в структурі російського бізнесмена Костянтина Григоришина та у «Київенерго» Ріната Ахметова; Володимир Євдокімов – бізнес-партнер соратника Арсенія Яценюка, Юрій Голляк – пов'язаний з олігархом Дмитром Фірташем, Вікторія Морозова – пов'язана зі структурами Григоришина. Прибутки і зиск від підвищення тарифів отримують: 7 обленерго, які належать VS Energy, підконтрольну росіянам Бабакову, Гінеру та Воєводину; 4 компанії холдингу ДТЕК (олігарх Ахметов); 3 обленерго – фірма з орбіти олігархів І. Коломойського та росіянина Григоришина; ще 2 обленерго, якими володіє Григоришин через фірму ІСУ, де колись працював сам голова НКРЕ КП Вовк; 2 обленерго, які належать братам Суркісам; 2 обленерго, які належать С. Львовчкіну та Ю. Бойку з «Опозиційного Блоку».

Змушені констатувати, що як політичний режим президента В. Януковича, на латентну природу якого вказувала О. Щадрина в 2012 р., так як й режим, що утвердився в Україні після перемоги Революції Гідності, має латентну складову, проте вона закладена не на макрорівні політичної системи – в характеристиках політичного режиму, але на мезорівні системи, тобто латентність формується в межах відносин політичних акторів, і відбувається це навіть тоді зменшили свою вагу макрорівневі показники латентності попередньої моделі політичної системи – транспарентність електоральних процесів, закритий тип рекрутування політичної еліти, підконтрольність ЗМІ політичній владі, домінування певної політичної ідеології [15].

На нашу думку, рецидиви мімікрійно-імітаційної поведінки правлячого політичного класу України 2014-2016 рр. не сумісні із стандартами європейської спільноти, що зафіксовані у спільних цінностях Ради Європи і в Копенгагенських критеріях для країн Європейського Союзу, якими визнано людські права, фундаментальні свободи, справедливість, солідарність, демократію, законність, мир, повагу до інших, рівні можливості для розвитку, рівність сприяння, екологічну безпеку та персональну відповідальність. Ці засадничі цінності облаштування суспільного життя задають «систему координат» демократичного суспільства, створюють його морально-політичний простір. Вони виступають у трьох площинах: як суспільна норма, право і критерій оцінювання [14].

Підводячи попередні підсумки розгляду даної проблематики змушені наголосити, що за два роки, які прийшов від часу перемоги Революції гідності, анексії Російською Федерацією за цілковитої бездіяльності тодішнього (значним чином, з огляду персоналії, то й теперішнього, керівництва України) Автономної Республіки Крим та м. Севастополь та протистояння інформаційно-психологічній та збройній інтервенції Росії для збереження й розширення впливу терористичних організацій «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка», потужним гальмом на шляху соціально-політичної модернізації нашої країни залишається мімікрійно-імітаційна модель поведінки правлячої еліти через нові/старі інституційно-процедурні практики. Політична мімікрія одіозних представників режиму В. Януковича, всеосяжна корупція, імітація економічних та правових реформ, що характеризують сучасний етап розвитку України становлять найсерйознішу внутрішню загрозу для реалізації Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС як вагому кроку на шляху на повернення нашої країни до загальноєвропейського цивілізаційного простору.

Література

1. Бобрук А. Мімікрія як деструктивний чинник політичної культури українського суспільства / А. Бобрук // *Studia politologica Ucraino-Polona*. – 2014. – Вип. 4. – С. 174-182.
2. Бобрук А. М. Політична мімікрія: визначення сутності в сучасному науковому дискурсі / А. М. Бобрук // *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. – 2013. – Вип. 60. – С. 553-558.
3. Гаркавець С. О. Психологія політичного вибору: навч. посібник / С. О. Гаркавець. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 116 с.
4. Ковтун Н. М. Вольовий характер політичної активності суб'єктів суспільних перетворень [Електронний ресурс] / Н. М. Ковтун. – Режим доступу: <http://vestnikzgia.com.ua/article/download/42612/39124>
5. Корнієнко В. Мімікрія політична / В. Корнієнко; [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. // *Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори*. – Львів: Новий Світ-2000, 2015. – С. 229.
6. Корнієнко В. Мімікрія політична / В. Корнієнко; [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, В. Г. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. // *Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник*. – Львів: Новий Світ-2000, 2015. – С. 172-173.
7. Куц Г. М. Перипетії формування політичного режиму в пострадянській Україні: досвід Майданів [Електронний ресурс] / Г. М. Куц. – Режим доступу: <http://journals.hnpu.edu.ua/ojs/polisoc/article/view/2476/2748>
8. Лобанова А. С. Політична мімікрія в сучасному українському суспільстві: чи є ремедіум проти її деструктивних наслідків [Електронний

- ресурс] / А. С. Лобанова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Staptp/2010_45/files/ST45_03.pdf
9. Митко А. М. Політична аналітика: навчальний посібник / А. М. Митко. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – 220 с.
10. Михайлівська І. Потрібна людина в Раді: що стоїть за призначенням Березенка замом Гриніва [Електронний ресурс] / І. Михайлівська – Режим доступу: <http://apostrophe.ua/ua/article/politics/political-parties/2016-10-05/nujnyiy-chelovek-v-rade-chto-stoit-za-naznacheniem-berezenko-zamom-gryiniva/7602>
11. Новоспечений губернатор Миколаївщини наробив купу помилок у конкурсному завданні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://galinfo.com.ua/news/novospechenyy_gubernator_mykolaivshchyny_narobuy_kupu_pomylok_u_konkursnomu_zavdanni_242379.html
12. Президент Петро Порошенко виступає за розробку законодавства у сфері деофшоризації. <http://www.pravda.com.ua/news/2016/04/18/7105938>
13. Орищук Ф. Генеральний і його команда. Ким «оновлює» прокуратуру Луценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/publications/generalniy-i-yogo-komanda-kim-onovlyuje-prokuraturu-lucenko-361019.html>
14. Рудакевич М. Європейські етичні й політичні цінності як орієнтири трансформаційних процесів в Україні [Електронний ресурс] / М. Рудакевич. – Режим доступу: http://journal.mandrivets.com/images/file/Rudakevych_2010_5.pdf
15. Щадрина О. В. Політичний режим як критерій латентності політичних процесів [Електронний ресурс] / О. Щадрина. – Режим доступу: http://fsn.fhum.info/pdf/136/136_30.pdf
16. Yuriy Derevyanko / Юрій Дерев'янка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://derevyanko.org/.../derevjanko-rozpoviv-komu-vigidne-p.../>
*Стаття надійшла до редакційної колегії 12.09.2016 р.
Рекомендовано до друку д.політ.н., професором Климончуком В.Й.,
д.політ.н., професором Наумкіною С.М. (Одеса)*

**RELAPSE OF MIMICRY-SIMULATION POLITICAL
BEHAVIOR AS OBSTACLES TO THE IMPLEMENTATION
OF THE EUROPEAN CIVILIZED CHOICE OF UKRAINE**

V. V. Gulay

*National University «Lviv Polytechnic»;
79013, Lviv, Street St. Bandera, 12;
ph. (0322) 58-24-76; e-mail: gulayvasyl@gmail.com*

In the article on the updated theoretical and methodological basis is analyzed the nature, causes of actualization and the consequences of the domination of mimicry-simulation model of political behavior in the environment of Ukraine political elite after the Revolution of dignity victory. It is proved that the most powerful obstacle in the way of not only social and political modernization as a priority of development but also in the preservation of the political system stability in general, remains political corruption that has mimicked to the new institutional and procedural practices. According to the author, the recent time demonstrating PR-actions on detection and punishment of specific officials on the grounds of corruption offenses can't replace the urgent and effective measures to fundamentally upgrade of the value-orientation, institutional and procedural bases of Ukraine political system functioning to ensure the implementation of European civilized choice.

Key words: *mimicry-simulation model of political behavior, political corruption, Ukraine political elite.*